

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

เนื่องจากได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ฉบับที่ 24 พ.ศ.2548 ในบางมาตรา ซึ่งปัจจุบันตำรากฎหมายที่ใช้ในการศึกษาเรื่องดังกล่าวก็มีจำนวนน้อยและยังมีความเห็นจากนักวิชาการที่แตกต่างกันออกไป และบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวก็ยังเป็นกฎหมายที่เพิ่งแก้ไขใหม่ไม่นานนี้ ในปัจจุบันก็ยังไม่มีความพิพากษากฎหมายมาวินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานแต่อย่างใด

ดังนั้นในการศึกษาในการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา คงต้องอาศัยการตีความของศาล ศึกษาจากกฎหมายฉบับเดิมนำมาเทียบเคียงกับแนวคำพิพากษากฎหมายปัจจุบัน และความเห็นของนักกฎหมายมาเป็นแนวทางในการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาในการดำเนินคดีเฉพาะกรณีๆไป และในการบังคับใช้กฎหมายฉบับดังกล่าวต้องคำนึงถึงเจตนารมณ์ของผู้ร่างกฎหมายเป็นสำคัญและในการตีความกฎหมายก็ควรตีความไปในขอบเขตที่กว้าง เพื่อให้สมกับเจตนาของผู้ร่างที่ร่างกฎหมายฉบับใหม่นี้ขึ้นมาเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เสียหายในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนแก่จำเลย โดยไม่ต้องมาฟ้องเป็นคดีแพ่งต่างหาก ซึ่งเป็นการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี รวมถึงค่าฤชาธรรมเนียมศาล

นอกจากนี้มาตรา 44/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ยังได้กำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ได้เพิ่มมากขึ้น โดยกำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ตนได้ ซึ่งเป็นการบัญญัติขึ้นเพิ่มความสะดวกแก่ผู้เสียหายและทำให้การดำเนินคดีในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญารวดเร็วขึ้น นอกเหนือจากฐานความผิดใน 9 ฐาน ตามมาตรา 43 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่กำหนดให้เป็นอำนาจเฉพาะของพนักงานอัยการในการเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายเท่านั้น

แต่อย่างไรก็ตามในการบัญญัติให้ถือว่าคำร้องในมาตรา 44/1 นี้เป็นคำฟ้องตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและผู้เสียหายอยู่ในฐานะในโจทก์ในคดีส่วนแพ่งนั้น ก็เพื่อป้องกันมิให้โจทก์นำเรื่องค่าสินไหมทดแทนนี้ไปฟ้องเป็นคดีอื่นอีก คำร้องตามมาตรา 44/1 จึงมีสถานะเป็นส่วนหนึ่งตามคำฟ้องคดีอาญา ลักษณะของวิธีพิจารณาคำร้องที่กฎหมายกำหนดไว้ไม่ว่าจะเป็นการแจ้งให้จำเลยทราบถึงคำร้องของผู้เสียหาย การยื่นคำให้การหรือการสืบพยาน จึงมีลักษณะคล้ายกับวิธีพิจารณาคดีอาญา และการนำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับจึงต้องไม่ขัดต่อเจตนารมณ์และบทบัญญัติของกฎหมายที่ได้กำหนดไว้

สำหรับซึ่งผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า การบัญญัติเช่นนี้ยิ่งทำให้เกิดปัญหาอย่างมากในทางปฏิบัติ ทั้งในเรื่องของการตีความบทบัญญัติแห่งกฎหมาย อาทิเช่น คำว่าผู้เสียหายตามมาตรา 44/1 นี้หมายถึงผู้เสียหายโดยนิตินัยหรือเป็นเพียงผู้ที่ได้รับความเสียหายเท่านั้นไม่จำเป็นต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย ยังคงเป็นที่ถกเถียงกันในเรื่องของการตีความทางความเห็นของศาลและความเห็นของนักวิชาการที่ไม่ตรงกัน ซึ่งตราบใดที่ยังคงไม่มีคำพิพากษาของศาลฎีกาวินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานแล้ว ก็ยังไม่อาจสรุปได้ว่าความเห็นใดเป็นความเห็นที่ถูกต้อง ถ้าผู้เสียหายซึ่งมิใช่ผู้เสียหายโดยนิตินัยมายื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทน แล้วต่อมาได้มีคำพิพากษาของศาลฎีกายกคำร้องของโจทก์โดยอาศัยเหตุที่ว่าผู้ที่จะมายื่นคำร้องตามมาตรา 44/1 นั้นจะต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยเท่านั้น ถ้าต่อมาผู้เสียหายได้ไปฟ้องการเรียกค่าสินไหมทดแทนทางแพ่งในภายหลัง ก็อาจทำให้คดีนั้นขาดอายุความไปแล้วก็เป็นได้ จึงทำให้โจทก์ไม่ได้รับชดเชยค่าสินไหมทดแทนจากจำเลย

ซึ่งได้มีศาลฎีกาคำพิพากษาไว้ในฎีกาที่ 4526/2546¹ วินิจฉัยว่า ผู้เสียหายและจำเลยต่างขัดแย้งโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้เสียหายตาย ทายาทของผู้เสียหายไม่อาจเข้าเป็นโจทก์ร่วมในคดีที่อัยการฟ้องจำเลยในข้อหาประมาทเป็นเหตุให้คนตายได้ และผลของการเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยคือ ผู้เสียหายนั้นสามารถเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา ซึ่งผลในทางกลับกันก็คือหากเป็นเพียงผู้เสียหายโดยพฤตินัยแล้ว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการที่ผู้เสียหายเข้าไปมี "ส่วนร่วม" "ยินยอม" หรือ "พัวพัน" กับการกระทำความผิดผู้เสียหายคนนั้นก็อาจฟ้องคดีอาญา ไม่อาจขอเป็นโจทก์ร่วมกับอัยการได้ หรือแม้แต่กรณีร้องทุกข์ได้ คำร้องทุกข์นั้นก็มีขอบ ซึ่งหากเป็นคดีอาญาที่เป็นความผิดต่อส่วนตัว การสอบสวนที่เกิดจากการร้องทุกข์ดังกล่าวก็ไม่ชอบ อัยการจึงไม่มีอำนาจฟ้อง

¹ เนติบัณฑิตยสภา, (2546, น. 1317)

คดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 120 ศาลจึงต้องยกฟ้องดังที่ศาลฎีกาในคดีนี้ได้วินิจฉัยไว้ ดังที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า ไม่ว่าการฟ้องคดี การเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการ การร้องทุกข์ในความผิดต่อส่วนตัว ถ้ามิใช่เป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยแล้ว ศาลก็พิพากษายกฟ้องได้ ฉะนั้นถ้าให้ผู้เสียหายใช้สิทธิในการเรียกค่าสินไหมทดแทนแก่จำเลยในส่วนนี้ได้ก็ทำให้ขัดกับหลักการพิจารณาคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น และดูไม่เป็นธรรมแก่จำเลยถ้าผู้เสียหายมิใช่ผู้เสียหายโดยนิตินัยแล้วมาใช้สิทธิตามมาตรา 44/1 ในการเรียกร้อยค่าสินไหมทดแทนแก่จำเลย และการที่กฎหมายบัญญัติให้คำร้องตามมาตรา 44/1 นั้นเป็นคำฟ้องตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเพื่อป้องกันมิให้นาคดีนั้นไปฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งอีกเท่านั้น และอีกประการหนึ่งที่สำคัญก็คือ แม้ว่าการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานั้นจะได้บัญญัติให้การพิจารณาก็ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งก็ตาม แต่บทบัญญัตินี้ดังกล่าวก็ได้บัญญัติไว้ในส่วนของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนั้นผู้เสียหายจึงต้องมีอำนาจฟ้องคดีอาญาเสียก่อน จึงสามารถใช้สิทธิในการฟ้องหรือเรียกร้อยค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 2 (4) และก็ต้องไม่มีส่วนร่วมในการกระทำผิดอาญาด้วยเช่นเดียวกันกับการฟ้องคดีอาญาทั่วไป

แต่อย่างไรก็ตามได้มีคำพิพากษาของศาลฎีกาในคดีเรื่องหนึ่งได้วินิจฉัยไว้ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4147/2550² ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ปัญหาต้องวินิจฉัยตามกฎหมายของจำเลยข้อแรกมีว่า โจทก์ร่วมที่ 2 ที่ 3 และที่ 5 มีสิทธิยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ในความผิดข้อหากระทำชำเราเด็กหญิงอายุยังไม่เกิน 15 ปี ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 277 วรรคแรก หรือไม่ เห็นว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวบัญญัติให้ผู้กระทำชำเราเด็กหญิงอายุยังไม่เกิน 15 ปี ซึ่งมีอายุของตนนั้น มีความผิดโดยไม่คำนึงถึงว่าเด็กหญิงนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม แต่หากเด็กหญิงนั้นยินยอม ก็มีได้หมายความว่า เด็กหญิงนั้นมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดด้วย

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ยังไม่มีคำพิพากษาใดเป็นบรรทัดฐานที่แน่ชัดว่า คำว่า “ผู้เสียหาย” ที่จะใช้สิทธิในการยื่นคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยตามมาตรา 44/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น ต้องเป็นผู้เพียงผู้มีอำนาจฟ้องเหมือนดังเช่นในคดีแพ่งหรือต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยดังเช่นในคดีอาญา จึงทำให้เกิดปัญหาว่า ถ้ามีคำพิพากษายกคำร้องของผู้เสียหายโดยอาศัยเหตุที่ว่า ผู้เสียหายที่จะ

² บริการส่งเสริมงานตุลาการ, (2550, น. 114)

มาใช้สิทธิในการยื่นคำร้องนี้ต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยเท่านั้น จึงทำให้ผู้เสียหายจำต้องไปใช้สิทธิในการฟ้องเรียกร้องในทางแพ่งจากจำเลยในภายหลัง และทำให้คดีดังกล่าวนั้นเป็นฟ้องซ้ำได้

สำหรับการบังคับคดีเรื่องให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 249 นั้น เป็นเพียงวิธีการบังคับคดีในเรื่องให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินให้แก่ผู้เสียหายซึ่งใช้สิทธิยื่นคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทน ตามมาตรา 44/1 ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และแม้ว่าตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 50 ได้ บัญญัติให้ ในกรณีที่ศาลสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินหรือค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายตามมาตรา 43 หรือ 44 หรือ มาตรา 44/1 ให้ถือว่าผู้เสียหายนั้นเป็นเจ้าของนี้ตามคำพิพากษาแล้วก็ตาม แต่ในเรื่องของการบังคับคดีที่จะทำให้ผู้เสียหายได้รับค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยค่อนข้างยาก ทั้งนี้เพราะจำเลยอาจอยู่ในฐานะที่ไม่สามารถนำเงินค่าสินไหมทดแทนมาชดเชยให้แก่ผู้เสียหายได้ หรือไม่มีทรัพย์สินอื่นใดของจำเลยที่ยึดเพื่อนำมาขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายได้

5.2 ข้อเสนอแนะ

สืบเนื่องจากบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 44/1 วรรคสอง ได้บัญญัติให้ “.....ให้ถือว่าคำร้องดังกล่าวเป็นคำฟ้องตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและผู้เสียหายอยู่ในโจทก์คดีส่วนแพ่งนั้น.....” จึงทำให้เกิดปัญหาในการตีความกฎหมายและบังคับใช้กฎหมาย เนื่องจากตัวบทกฎหมายที่บัญญัติไม่ชัดเจนดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 4 อาทิเช่น

(1) ปัญหาในความเป็นผู้เสียหายว่าผู้ที่สามารถยื่นคำร้องขอเรียกค่าสินไหมทดแทนได้นั้นต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยหรือไม่

(2) ปัญหาในการร้องขอ โดยบุคคลภายนอกจะร้องขอเข้ามาในคดีตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 57 ได้หรือไม่

(3) ในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย โดยได้ยื่นคำร้องตามมาตรา 44/1 ไว้แล้วและตายลงในระหว่างพิจารณา ทายาทของผู้เสียหายมีสิทธิจะดำเนินคดีต่อไปได้อีกหรือไม่ และใช้บทบัญญัติมาตราใดมาใช้บังคับ

(4) ปัญหาในการยื่นคำร้องตามมาตรา 44/1 ซึ่งเมื่อจำเลยได้ทราบถึงคำร้องดังกล่าวแล้ว จำเลยต้องทำคำให้การภายใน 15 วัน เหมือนคดีแพ่งทั่วไปอีกหรือไม่ จะใช้สิทธิฟ้องแย้ง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 177 วรรคสามได้หรือไม่

(5) ปัญหาว่าถ้าในระหว่างการพิจารณาคดีของศาล ได้มีเหตุเกิดขึ้นบางประการทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไปตามมาตรา 39 ศาลจะต้องดำเนินคดีส่วนแพ่งต่อไปหรือไม่ เป็นต้น

ดังนั้น เมื่อมีกรณีต่างๆเกิดขึ้น เราควรจะตีความตัวบทกฎหมายและใช้บังคับกฎหมายอย่างไร เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและไม่ขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งหมายให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาความเสียหายอย่างรวดเร็วและเป็นธรรมที่สุด ฉะนั้นเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้เขียนจึงเห็นควรว่า เมื่อบทบัญญัติตามมาตรา 44/1 นั้นได้บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ก็ควรนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้ในการเรียกค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 44/1 นี้ จะเป็นประโยชน์มากกว่าการนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ

นอกจากนี้การกำหนดให้ผู้เสียหายยื่นคำร้องขอเรียกค่าสินไหมทดแทนเข้ามาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ตามมาตรา 44/1 เนื่องจากเป็นคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา ซึ่งเป็นฐานความผิดนอกจากที่บัญญัติไว้ในมาตรา 43 (ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ใจสลด กรรโชก ช้อโกง ยักยอกหรือรับของโจร) จึงทำให้พนักงานอัยการไม่สามารถเรียกทรัพย์คืนหรือราคาแทนผู้เสียหายเองได้ ผลก็คือ ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องขอเรียกค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 44/1 เข้ามาในคดีเอง จึงเป็นเสมือนการเพิ่มภาระให้แก่ผู้เสียหายในอันที่จะต้องดำเนินการต่างๆด้วยตนเอง แม้ว่าจะมีข้อดีคือ ผู้เสียหายไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล ค่าทนายความในการฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งต่างหากก็ตาม แต่ผู้เสียหายมักจะไม่ทราบว่าพนักงานอัยการฟ้องคดีเมื่อใด เขียนคำร้องอย่างไร ขอรับบริการคำร้องได้ที่ใด ต้องยื่นคำร้องเมื่อใด หรือหากศาลพิพากษาให้แล้ว ไม่ทราบว่าต้องดำเนินการต่อไปอย่างไร จึงจะได้รับชดเชยเป็นตัวเงิน³ ผู้เขียนจึงเห็นว่า ควรกำหนดให้เป็นหน้าที่ของศาลในการแจ้งสิทธิให้แก่ผู้เสียหาย

³ เพชรน้ำผึ้ง เทพพิพิธ, “นิติศาสตร์เสวนาครั้งที่ 3 ของสถาบันวิจัยและพัฒนาคดี สำนักงานศาลยุติธรรม เรื่องการแก้ไขข้อขัดข้องในการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา” (26 กันยายน 2549): น. 71.

ทราบถึงสิทธิในการเรียกค่าสินไหมทดแทนโดยกำหนดให้ “ในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียงหรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ก็ให้ศาลแจ้งสิทธิดังกล่าวให้ผู้เสียหายทราบด้วย” ซึ่งจะทำให้ผู้เสียหายได้รับประโยชน์โดยตรงจากการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนและลดปัญหาความไม่เข้าใจในขั้นตอนของการยื่นคำร้อง ระยะเวลาการยื่นคำร้อง รวมทั้งวิธีการดำเนินการต่างๆที่เกี่ยวข้องในการยื่นคำร้อง ไม่ว่าจะเป็นการเขียนคำร้อง การปฏิบัติหลังจากมีคำพิพากษาให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายแล้ว เป็นต้น